

Slöjdlexikon

I januari 2020 pustade vi ut över att Slöjdlexikon helt flyttat in i sin nya plattform. I sista sekund kan tyckas nu när vi har facit i hand och vet vilket intensivt år 2020 blev.

I mars mobiliserade de svenska skolorna för att vara redo för att gå över till distansundervisning. Vi på Slöjd.nu gjorde allt vi kunde för att stötta upp och avlasta. Slöjdakuten kom till, fylld med arbetsbeskrivningar som skulle fungera både vid undervisning i skolan och på distans. Dessutom fick alla som hörde av sig gratis inlogg till Slöjdlexikon ända fram till sommarlovet.

Vår- och hösttermin har verkligen varit utöver det vanliga för många lärare och elever. Många har behövt (och vågat!) gå utanför sina rutiner och undervisningsvanor – och upptäckt Slöjdlexikon!

Samtidigt har produktionen i studion varit hög och vi har fyllt på med mängder av filmer och beskrivningar. I linje med den nya kursplanen som börjar gälla 2021 har vi flera beskrivningar som tangerar hållbarhet: den textila materialläran har utökats med Syntetiska fibrer, beskrivningarna Skulptur i olika material och Blockhusrutan bjuder till återbruk och tillvaratagande. Flera nya teknikfilmer och verktygspresentationer finns det också. Läs årskrönikan, kika i Slöjdlexikon och slöjda!

Ett stort tack för året som gått och tack för att du använder Slöjdlexikon!

Så här ser 2021 års Slöjddkalender ut. Som prenumerant har du fått två (!) gratis. Vill du beställa fler eller inte är prenumerant än så hör av dig till kontakt@slojd.nu.

Textil / Tekniker / Brodera bundna stygn / Korsstygn på aidaväv

Att brodera korsstygn på aidaväv är en klassiker. Nu finns tydliga filmer som visar både enstaka korsstygn, vågräta rader och lodräta rader.

Bland stödmaterialet hittar vi kunskaper som är bra att repetera för att kunna brodera.

Textil / Tekniker / Brodera fria stygn / Våtspänn broderi

När alla stygn är sydda på ett broderi är det dags att efterbehandla det. Ibland kallas det för att blocka men vi väljer ordet våtspänna då det beskriver processen bäst. Detta görs för att bottenytan ska bli slätt och att stygnen liksom ska lyfta från ytan och bilda en relief. Använd aldrig strykjärn på ett broderi.

Denna metod fungerar lika bra för i stort sett alla broderade tyger.

Textil / Material / Textila material / Syntetiska fibrer

Materialkunskap är en viktig grund i slöjden för att kunna göra hållbara val i sitt skapande. Med de två nya filmerna om syntetiska fibrer får eleverna kunskap om *vad* syntetiska fibrer är tillverkade av, *hur* de påverkar miljön, *vilka* olika sorters syntetfibrer det finns.

Till filmerna finns tre olika arbetsblad som hjälper eleverna att repetera kunskaperna.

Textil / Instruktioner / Sytt på maskin / Blockhusruta

Blockhusrutan har funnits länge i Slöjddlexikon, men det var dags för en uppdatering. Fem helt nya filmer visar tydligt varje steg.

Blockhusrutan bjuder på bra tillfälle att använda små tygbitar som blivit över eller rent av återbrukstyger. Ett hållbart slöjdalster!

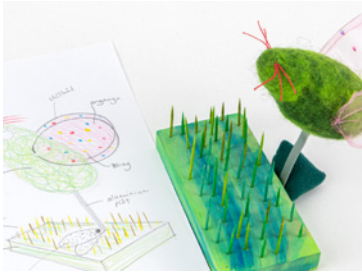
Textil / Instruktioner / Tovat / Nålfiltad figur

Som en del av instruktionen "Resan till Godistan" gjorde vi filmen om hur en figur nålfiltas. Läs mer om Resan till Godistan under nyheterna för Trä.

Figuren går givetvis även att göra som fristående uppgift, antingen blir det ett godismonster eller något helt annat.

Textil / Instruktioner / Kombinerade material / **Skulptur i olika material**

Med fokus på idéer, elevens tidigare kunskaper och möjligheterna i att kombinera material, skapas Skulpturen. Eleven börjar med filmerna om idéutveckling och använder sen sina tidigare kunskaper om olika tekniker och material.

I filmerna visas en mängd olika förslag på hur kroppen kan tillverkas, delar fästas och ögon tillverkas.

Textil / Verktyg och redskap / Symaskinen / **Trä tråd i Allvis**

Den nya skolsymmaskinen Allvis från Janome har landat i flera salar runt om i Sverige i år. Vi laddade Slöjddexikon med filmer om Allvis:

- Spola på undertråd
  - Trä undertråden, Allvis - liggande spole
  - Trä övertråden
- + stödfilmen Nålpåträdare

Textil / Verktyg och redskap / Symaskinen / **Byt symaskinsnål**

Rätt nål för rätt ändamål samt att nålen inte ska vara sliten, det är förutsättningarna för att stygnen ska bli bra. Byt nål ofta!

Men det är svårt att visa hur man gör - det är ju så litet och pilligt! Med filmen kommer vi nära och kan visa i detalj hur bytet går till. Det är viktigt att nålen hamnar rätt.

Trä / Tekniker / Beslag /

Gångjärn

Här finns tre filmer som visar olika typer av gångjärn:

- Spikade och utvändiga
- Enkla i tyg eller läder
- Skruvade och infällda

Trä / Tekniker / Borra /

Borra i trä

Vad är bra för eleven att tänka på innan hen borrar? Hur gör eleven för att borra rakt eller i en specifik vinkel? Hur lång skruv behövs? Hur väljer man rätt borrar till skruv? Hur djupt behöver det borraras?

I dessa filmer får eleven lära sig några av grunderna om att borra i trä med en borrar-skruvdragare. Vi visar också hur skruvskallen kan gömmas bakom en plugg.

Trä / Tekniker / Hjul /

Hjul, fästa med rundstav eller skruv?

Här beskriver vi vad som är bra att tänka på när eleven ska göra sina val. I de tillhörande beskrivningarna visas hur de olika teknikerna utförs: att göra hjul som fästs med rundstav eller att skruva fast hjulen.

Trä / Tekniker / Hjul /

Hjul på rundstav

Hjul på skruv

När eleven valt teknik med hjälp av informationen i filmen ”Hjul, fästa med rundstav eller skruv” visar filmerna på dessa sidor hur själva tekniken utförs: antingen med rundstav eller med skruv.

Trä / Tekniker / Hyvla /

Hyvla...

Att hyvla är en grundläggande teknik i slöjden. Nu finns flera filmer som stor tydlighet instruerar eleven hur tekniken utförs.

Filmerna är uppdelade på olika sidor utifrån vad som ska hyvlas:

... avfasning

... avrundning

... cylinder

... svarvämne

Trä / Tekniker / Hyvla /

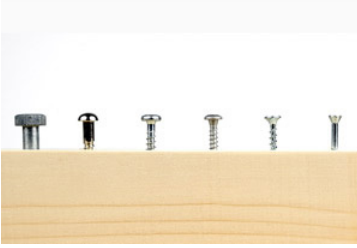
Rikt- och planhyvla

Visst är det lite som magi? Att hyvla en sned och sträv bräda så den blir platt och len.

Fem filmer visar tekniken. Tanken är inte att alla eleverna ska kunna göra detta efter avslutad skolgång, men som ett komplement till övrig slöjdkunskap.

Trä / Tekniker / Sammanfoga /

Skruva

I filmen visas grundläggande kunskaper om hur eleven kan tänka när hen vill borra hål och skruva. Filmen berättar hur skruven är uppbyggd och vad dess delar heter, hur mått anges och att det finns olika typer av skruv. Som stödmaterial ligger filmen om att plugga skruvhål i trä.

Trä / Tekniker / Sammanfoga /

Spika

Med spik kan vi fästa två eller fler material i varandra. Det går att bygga båtar, lådor, hyllor, men också använda spik för att hänga upp, fästa krok med mera. Att spika ser ofta lättare ut än det är.

I dessa filmer förklarar vi hur eleven kan göra när hen ska spika. Dessutom ger vi några tips för att göra det lättare att spika och hur man undviker att det spricker.

Trä / Tekniker / Såga /

Såga med kontursåg ...

...figur i tjockare material

Med kontursågen, som också kallas figursåg, kan eleven såga ut en figur i trä. När det är ett tjockt material finns det några knep att tänka som gör det enklare, filmen visar och berättar.

...hål och urtag

Tänk att det går att såga hål mitt i en bräda! Den här beskrivningen ger vägledning och fiffiga tips för den elev som vill såga ett hål eller ett urtag.

Trä / Tekniker / Ytbehandla /

Måla motiv med akrylfärg

Att måla med akrylfärg är en vanlig typ av ytbehandling i grundskolans slöjdundervisning. Här får eleverna tips som gör målningen lättare och bättre.

Som stödmaterial ligger filmen "Tvätta pensel".

Trä / Tekniker / Ytbehandla /

Tillverka färg

Tänk att göra sin egen färg! I en kort film visar vi hur man kan göra. Till filmen finns en uppgift som eleven kan göra hemma, för att testa att blanda sin egen färg.

Trä / Instruktioner / Alster på hjul /

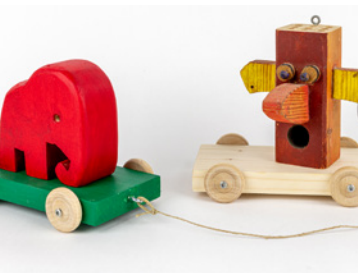
Bilar

Filmerna:

- Skissa form och välja hjul
- Borra hål till rundstav
- Såga ut formen, ytbehandla och fästa hjulen
- Översiktsfilm

...utgör beskrivningen "Bilar" tillsammans med ett antal stödfilmer.

Trä / Instruktioner / Alster på hjul /

Figurer på platta

Det går att sätta hjul på nästan vad som helst, exempelvis en elefant, ett badkar, eller kanske en melonbit.

Beskrivningen börjar med skiss och planering för att sen ta eleven genom varje steg fram till färdigt alster.

Trä / Instruktioner / Kombinerade material /

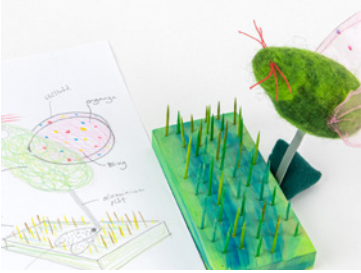
Resan till Godistan

En av Slöjddlexikons första beskrivningar där hårda och mjuka material kombineras. Sagan ger en stämningsfull introduktion till arbetet: Ebba kommer på besök i Godistan och får höra om godismoster och allt de kan.

Sagan, fiffiga skissmetoder och de tydliga steg-för-steg-filmerna hjälper eleverna att slöjda sitt eget godishus och godismonster. Här tränas flera grundläggande tekniker som såga, spika, måla och tova.

Skulptur i olika material

Vad är spill? Inte skräp. Det är det där materialet av hög kvalitet som blivit över. Det kanske är för lite för att räcka till hela klassen, men på en spillbufe passar det. Där kan eleverna välja fritt och kombinera material och tekniker friare än i vanliga fall.

Uppgiften syftar till att låta eleven repetera och befästa kunskaper från tidigare undervisning. Filmerna stöttar med idéer och tips på t.ex. hur kroppen tillverkas och hur de olika delarna fästs i varandra.

Hyvel - putshyvel

Filmen visar hur en putshyvel ser, vad delarna heter och hur eleven ska hålla den när hen hyvlar.

Borrskruvdragare

Borrskruvdragaren har flera knappar och olika inställningar. I denna film får eleven lära sig vad de olika delarna heter och hur de fungerar.

Hammare

Hammaren är kanske det verktyg som oftast används som symbol för slöjden.

Tanken bakom filmen är att förklara hur hammaren fungerar, hur man kan spika och några smarta tips för att göra det lättare. Vi har försökt att förklara hur och varför med utgångspunkt i några vanliga utmaningar vi har mött med elever i slöjdsalen när de ska spika.

Japans dragsåg

”Det finns så många sågar - vilken ska jag välja?”

Slöjdsalens vanligaste sågar finns presenterade i Slöjddlexikon, nytt för i år är att även japansk dragsåg finns här.

Dragsågen är utmärkt för finsnickeri och precisionsarbete. Bladet är mycket tunt och sågsnittet blir därför väldigt smalt. Filmen visar, förklarar och ger eleven tips inför sågningen.

Trä / Verktyg och redskap / Sågar /

Kontursåg

”Det finns så många sågar - vilken ska jag välja?”

Slöjdsalens vanligaste sågar finns presenterade i Slöjddlexikon, nytt för i år är att även kontursågen presenteras här.

Kontursågen används till att såga kurviga och svänga former (konturer), den kallas också figursåg.

Trä / Estetiska och kulturella uttryck / Färglära /

Blanda kulörer

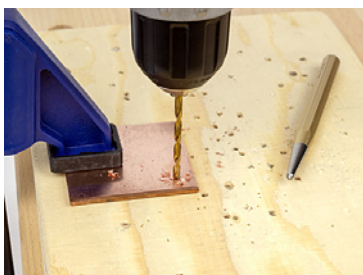

Hur blandas olika kulörer? Är det skillnad beroende på vilken typ av pigment som blandas? De här två filmerna visar enkla övningar där eleven tydligt kan se hur färger med olika kulör ser ut när man blandar dem och vilka nya kulörer det går att få fram.

Till filmerna hör två arbetsblad som går att skriva ut.

Metall / Tekniker / Borra /

Borra i aluminiumplåt

Att borra i aluminiumplåt är inte detsamma som att borra i trä. Vilken växel ska användas och hur ska man hålla plåten när man borrar? Vilken typ av spiralbora ska användas och hur avlägsnas grader på baksidan av borrhålet?

Filmen är ett stöd för eleven och ger svar på frågorna.

Metall / Tekniker / Sammanfoga /

Nita med blindnit

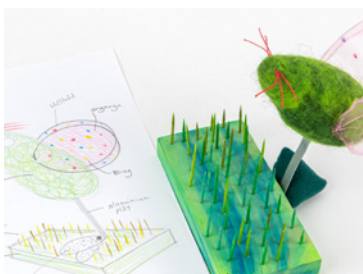

Att nita med blindnit är ett enkelt, mekaniskt sätt att fästa tunnare material med varandra.

Två filmer visar i detalj hur det går till. Så fascinerande det är att komma så nära! Vi får se tydligt hur niten dras ihop och låser de två plåtarna med varandra.

Metall / Instruktioner / Kombinerade material /

Skulptur

Med fokus på idéer, elevens tidigare kunskaper och möjligheterna i att kombinera material, skapas Skulpturen. Eleven börjar med filmerna om idéutveckling och använder sen sina tidigare kunskaper om olika tekniker och material.

I filmerna visas en mängd olika förslag på hur kroppen kan tillverkas, delar fästas och ögon tillverkas.

Metall / Instruktioner / Övrigt /

Huvudfoting

En huvudfoting kan alla rita! Andreas Krüger har, som till många andra beskrivningar, lagt vikt på skisstekniker och idéutveckling.

Huvudfotingen görs i plåt och monteras på en sockel av trä.

I samband med att många skolor förberedde sig på distansundervisning gjorde vi även en beskrivning på huvudfoting av burkplåt. En återbruks-huvudfoting.

Metall / Verktyg och redskap / Övriga /

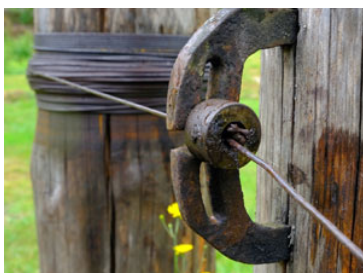
Borrskruvdragare

Borrskruvdragaren har flera knappar och olika inställningar. I denna film får eleven lära sig vad de olika delarna heter och hur de fungerar.

Metall / Slöjden i samhället /
Slöjd och hantverkare /

Tråddragning i Gnosjö

Järn, ståltråd, maskiner, vattenhjul, sjömalm och järnmalm får vi lära oss mer om i denna film. Gnosjöbon Ingemar Lundberg tar oss med på en resa i svensk industrihistoria.

Vi besöker Småländska Gnosjö, där ståltrådsindustrin i flera hundra år haft särskilt stor betydelse för invånarna.

Metall / Slöjden i samhället /
Slöjd och hantverkare /

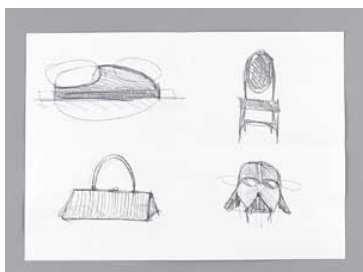
Trådslöjdaren i Johannesburg

Det kommer många människor från Zimbabwe till Sydafrika för att söka arbete. Många av dem är skickliga hantverkare och i den här filmen träffade vi några som försörjde sig på att tillverka och sälja trådslöjdsarbeten. De hade ställt upp sina saker på en gata i den hantverkstäta stadsdelen Maboneng i Johannesburg.

Metall / Estetiska och kulturella uttrycksformer /
Idéutveckling /

Idéutveckling...

...med geometriska former

Idéer kommer inte alltid av sig själv. Denna teknik passar när eleven inte vet hur hen ska börja. Med enkla geometriska figurer blir det enklare att komma igång, låta pennan och de geometriska formerna leka sig fram till en idé att utgå ifrån.